

М. В. Багінська

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

У статті розглядаються основні елементи зовнішньої політики Швейцарії щодо ЄС. Представлене наукове бачення впливу національної ідентичності на європейській вибір Швейцарії в рамках ЄС.

Ключові слова: Національна ідентичність, європейська інтеграція, нейтралітет, федералізм, пряма демократія.

XX ст. увійшло в історію не лише як час соціальних, військових та економічних переворотів, а також як час фундаментальних змін, які привели до появи нових явищ у сфері міжнародних відносин і царині зовнішньої політики. Західна Європа, яка протягом багатьох століть характеризувалася роздробленістю держав, суперництвом та війнами, на сьогоднішній день підтримує тісне міждержавне співробітництво, має спільний ринок з вільним рухом товарів, послуг, робочої сили та капіталів, що стало можливим завдяки європейській інтеграції. Метою цієї статті є вивчення впливу національної ідентичності швейцарців на визначення зовнішньої політики держави в контексті європейської інтеграції. Чимало досліджень показали, що швейцарська національна ідентичність сформувалася під впливом трьох основних політичних інститутів: нейтралітету, федералізму і прямої демократії [1, 38]. Швейцарія – це країна в якій співіснують різні національності й лише завдяки національним інститутам вони національності пов'язані між собою.

До кінця 1980-х рр. процес європейської інтеграції розглядався як механізм для досягнення економічних цілей і був повністю сумісним з поняттям суверенітету [2, 300]. Так, прем'єр-міністр Франції Е. Балладюр, оцінивши перспективи федеративного майбутнього Європейського співтовариства та виступаючи за збереження національного суверенітету, запропонував концепцію «Європи концентричних кіл». У 1990-ті рр. ця теорія була підтримана Аланом Жюппе та Жаком Шираком. Країни-кандидати на вступ, які провели успішні зміни в економічній та політичній сфері, отримували можливість вступу до лав ЄС. Після Маастрихтського договору процес європейської інтеграції почав все більше зачіпати питання суверенітету країн-членів і, як наслідок, питання ідентичності, легітимності та політичного порядку посіли центральне місце в контексті європейської інтеграції [3, 81]. Створення «Єдиної Європи та європейської нації» мало на увазі також і культурну гомогенізацію, адже національна ідентичність охоплює культурну і політичну ідентичність.

Науковці визначають національну ідентичність як спроможність особистості або групи ототожнювати себе з великою національною спільнотою, її символами та цінностями, культурою, історичним розвитком, національними інститутами та державними інтересами. З цієї точки зору дуже важливо розглянути вплив феномену національної ідентичності громадян при виборі шляху розвитку країни в (або) поза межами Європейського Співтовариства. Оскільки, європейська інтеграція та глобалізація – це широкомасштабні, багатогранні і суперечливі процеси все більш інтенсивного включення суспільств, економік, політик та культур у глобальну мережу взаємообмінів та взаємовпливів. Ці процеси створюють нові можливості для економічного та політичного розвитку та збагачення, але також підвищують загрозу нівелювання та уніфікації національних культур. Вироблення багаторівневої моделі співіснування різних народів і культур під спільним знаменником Євросоюзу, основними рисами якої є багатокультурність та толерантність, – основне завдання ЄС.

Для того, щоб зрозуміти суть швейцарської національної ідентичності, треба уважно розглянути концепції політичної культури та політичних інститутів. Незважаючи на високу культурну гетерогенність, фактори свободи та самоуправління, а також нейтралітету, який з політичної категорії перетворився на фактор ідентичності, сформували основу політичної думки швейцарців. Нейтралітет для більшості громадян цієї країни був і залишається рівнозначним поняттям миру, благополуччя та безпеки. Ще одним ключовим фактором є федералізм на пряму демократія. Усі ці політичні інститути сформували спільну політичну ідентичність [1, 15]. Теорія соціальної ідентичності описує взаємозв'язок ідентичності з конкретними історичними умовами. Згідно з цією теорією, населення Швейцарії не має спільної, єдиної культури і тому як ключовими для визначення своєї національної ідентичності користуються факторами федералізму, прямої демократії та нейтралітету. З одного боку, вони сприяють стабільності та соціальній цілісності, а з іншої сторони виступають у ролі національних символів, підтримки внутрішньої соціальної категорії, тобто громадяни відчують свою приналежність до цілісної структури. Саме тому поняття суверенітету залишається важливим національним символом для Швейцарії, хоча практичне значення вже не є актуальним [4, 132]. Ще одним важливим моментом є взаємодія громадян з національними інститутами, а саме процес референдумів, який є формою прямої демократії. За сприятливих соціально-історичних умов позитивна етнічна ідентичність супроводжується почуттями гордості, гідності, оптимізму, впевненості, задоволення, патріотизму. Таким чином, сильна інституційна прив'язаність закладає основу для національної ідентифікації [5, 56]. Німецький філософ Д. Штернберг у 1990 р. сформулював поняття «конституційний патріотизм», який можна спостерігати в США та Швейцарії, тобто країнах, що не мають яскраво вираженої етнічної або культурної однорідності на основі загального етнічного або культурного походження.

Деякі автори розділяють політичну підтримку європейської інтеграції на специфічну (утилітарну) та дифузну (афективну). Специфічна підтримка – це довіра та згода із проведенням політичного курсу. Суть афективної підтримки полягає у «емоційних настроях як відповіді на ідею європейської інтеграції» і є підтримкою основних демократичних цінностей [6, 42]. Національні інтереси дуже тісно пов'язані із швейцарською національною ідентичністю. Чим сильніше почуття національної ідентичності – тим слабша підтримка європейської інтеграції. Саме тому можливі негативні наслідки від членства в ЄС сприймаються більшістю суспільства як загроза національним інтересам. Нейтралітет є одним з основних стовпів зовнішньої політики Швейцарії. Отже, чим сильніше громадяни підтримують поняттям нейтралітету, тим вони менш схильні до входження Швейцарії в ЄС.

Національна ідентичність та приклад сусідів Швейцарії вплинули на громадську думку щодо членства країни в ЄС. З іншого боку, ставлення до європейської інтеграції знаходиться під впливом підтримки виборцями позиції нейтралітету країни, а також можливі негативні економічні наслідки від приєднання до співтовариства. Формула – «Інтеграція без збереження національної ідентичності» – не підходить для Швейцарії. Ця альпійська країна не збирається розчинятися у європейському «плавильному казані», а буде зберігати свою індивідуальність, виявляти принципівість у відстоюванні власних національних інтересів.

Європейська перспектива не існує в культурній ментальності багатьох швейцарців, але це не стає на заваді появи на інституційному рівні системної стратегії щодо європейської інтеграції. На сьогоднішній день

політика Швейцарії щодо Європейського Союзу ґрунтується на проведенні двосторонніх переговорів. Співробітництво між Швейцарією та Європейським Союзом має форму двосторонніх угод, які регулюють окремі сфери співробітництва. Факт прийняття угод оцінювався як найважливіший крок до зближення з ЄС. Разом з тим, багато аналітиків вважають, що в дійсності це не тільки не збільшує шансів на схвалення населенням приєднання до Євросоюзу, але навіть зменшує їх, що в принципі було доведено результатами двох референдумів, на яких більшість населення висловила проти приєднання до ЄС.

Отже, можна зробити висновок, що Швейцарія буде і надалі проводити збалансовану політику щодо ЄС. Так, 26 січня 2011 р. Федеральна Рада ухвалила рішення, щодо продовження подальшого розвитку двосторонніх договорів із цілісним та скоординованим підходом. 8 лютого 2011 р. президент Швейцарії М. Кальмі-Рей зустрілась із президентом Європейської Комісії Ж.-М. Барозо, з метою обговорити та визначити цей консолідований підхід, 4 травня 2011 р. на спеціальному засіданні Федеральної Ради депутати прийняли законопроект, в якому підкреслені важливість інституційних питань, що є центральними у ході переговорів між Швейцарією та ЄС.

1. Kriesi H. *Le système politique suisse*. – Paris, 1998.
2. Mann M. *Nation-States in Europe and Other Continents: Diversifying, Not Dying*. – London, 1998.
3. Laffan B. *The Politics of Identity and Political Order in Europe // Journal of Common Market Studies*. – 1996. – № 34.
4. Goetschel L. *Neutrality, A Really Dead Concept? // Cooperation and Conflict*. – 1999.
5. Anderson B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. – New York, 1989.
6. Hewstone M. *Understanding Attitudes to the European Community: A Social-Psychological Study in Four Member States*. – Cambridge, 1986.

Baginska M.W. The influence of the Swiss national identity in the process of the European integration. In the article the author examines the key elements of the relationship between the Swiss Confederation and the European Union. In the article are summarized the place and influence of the Swiss national identity in the European integration.

Key words: National identity, European integration, neutrality, federalism, direct democracy.

I. М. Сергійчук

ДОСЯГНЕННЯ Й ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО В'ЄТНАМУ (1986 – 2012 рр.)

У статті розглядається хід модернізації В'єтнаму. В економічній сфері високими темпами розвивається виробництво, введено сімейний підряд у сільському господарстві, формуються ринкові відносини, залучаються іноземні інвестиції. Помітно підвищився рівень життя в'єтнамців. В зовнішній політиці прийнято принцип багатовекторності. Відновлено співпрацю з країнами, які воювали проти В'єтнаму (США, КНР). Іде зближення з Росією. Висвітлюються в'єтнамсько-українські зв'язки.

Ключові слова: В'єтнам, реформи, оновлення, ринкові відносини, багатовекторність, співробітництво.

2 червня 2011 р. виповнилося 35 років з дня створення Соціалістичної Республіки В'єтнам. З 1986 р. в країні проводиться політика ринкових реформ і модернізації суспільно-політичної системи. В'єтнамське оновлення знаходиться в центрі уваги російських істориків та економістів. Найбільш ґрунтовними є праці таких науковців, як Д. Деопік [1], К. Кобелев [2], В. Мазирін [3], О. Новакова й П. Цветов [4], О. Окунев [5]. Групою авторів створені спільні роботи [6], де узагальнюється досвід реформування В'єтнаму. Російською мовою видавались праці в'єтнамських дослідників з цієї проблеми. Серед них варто виділити монографії, авторами

яких є Данг Тхі Ла [7], Нгуєн Дінь Хоанг [8], Нгуєн Кхай Хоан [9], Фам Дик Чинь [10], Хо В'єт Лионг [11] та ін.

Різні аспекти реформ аналізуються в статтях Д. Дубровіна [12], В. Мазиріна [13; 14], І. Мохової [15], Г. Мурашової [16], А. Потапова [17], Р. Сеніна [18], П. Цветова [19]. Українсько-в'єтнамському співробітництву на шляху модернізації обох країн, його традиціям і новим виявам присвячені роботи П. Султанського [20] та І. Шергіна [21]. Значна кількість фактів з цієї проблематики міститься в засобах масової інформації та мережі Інтернет. Метою цієї статті є спроба систематизувати й узагальнити нагромаджений фактичний матеріал, висвітлити основні напрями в'єтнамської політики реформ, їх досягнення й невирішені проблеми, показати позитивну роль українсько-в'єтнамської співпраці в сучасному розвитку обох країн-партнерів.

В 1986 р. під впливом радянської перебудови Соціалістична Республіка В'єтнам розпочала реформи. В пошуках нового курсу, який би враховував конкретні умови країни, її специфіку, в'єтнамське керівництво розробило власну концепцію розвитку. Головна увага приділялась економічним перетворенням при збереженні в цілому старого політичного механізму. Перебудова господарства включала такі напрями: 1) свободу діяльності і рівні права всіх секторів економіки: державного, приватного, змішаного, дрібнотоварного, натурального; 2) декооперування сільського господарства, передачу землі в довготривалу оренду; 3) оздоровлення товарно-грошового обігу; 4) політику «відкритих дверей» щодо іноземного капіталу.

Одним із пріоритетних напрямів стало відкриття спеціальних експортних зон на взаємовигідній основі. Іноземні інвестиції направлялись в розвідку і видобуток нафти та газу на континентальному шельфі, в будівництво нафтопереробних заводів, фармацевтичних фабрик, в здійснення новітніх проектів гірничодобувної галузі (освоєння багатих родовищ апатитів, залізної руди, бокситів). Значні кошти вкладались також у налагодження промислового виробництва натурального каучуку, кави, чаю, тутового шовкопряду, агар-агару. Велику активність проявляли Франція, Німеччина, Англія, Австралія, Японія, країни АСЕАН. Для надання міжнародних субсидій і кредитів була створена Консультативна група донорів В'єтнаму, яка щороку виділяє 20 млрд. дол. для економіки країни. Прямі іноземні інвестиції збільшились із 1,3 млрд. дол. в 2000 р. – до 2,3 млрд. дол. в 2006 р. і далі зростають [15, 30].

Середні річні темпи розвитку економіки в 1991 – 2001 рр. склали 7,4%, зокрема в 1991 – 1995 рр. – 8,2%, 2005 – 2006 рр. – 8%. За останні 25 років ВВП щорічно збільшувався на 6,8%. Річний прибуток на душу населення за паритетом купівельної спроможності валюти зріс із 1400 дол. в 2000 р. – до 2310 дол. в 2006 р. За темпами економічного зростання В'єтнам посідає 2-е місце в світі після Китаю [15, 30].

У 1986 р. В'єтнам добував всього 40 тис. т нафти, тоді як у 1990 р. – 2 млн т в 2000 р. – 15 млн т. Понад 80% нафтовидобутку забезпечувала спільна російсько-в'єтнамська компанія «В'єтсовпетро» [12, 31]. СРВ інтегрувалась у світову економічну систему й розширила регіональні зв'язки. 2007 р. В'єтнам вступив у Світову організацію торгівлі.

Помітно зріс добробут в'єтнамців. За час реформ удесятеро знизився рівень бідності. Кількість людей, які жили за межею бідності, скоротилась із 70% – до 7% населення в 2005 р. [15, 30]. Межа бідності, встановлена на 2009 – 2010 рр., для сільських родин на людину на місяць – 200 тис. донгів, для міських родин на людину – 260 тис. донгів. Розв'язано продовольчу проблему. Відоме прислів'я стверджує, що «спочатку в'єтнамці просто хотіли їсти, потім – їсти багато, а нині – їсти смач-